

Ağappaq əbədi sükut

Ernest Heminqueyin “Kilimancaronun qarı” hekayəsi haqqında

əvvəli ötən saylarımızda

Səhər açılır, göydə təyyarə uğultusu eşidilir. Harrinin köhnə dostu Komton əynində biçimsiz şalvar, tvid pencək, başında qəhvəyi fetr şlyapa onun çadırına sarı yeriir. Nökərlər onu dostunun təyyarəsinə mindirirlər, dəmir qanadlı quş yerdən son dəfə təkan alıb havaya qalxır: “Sonra təyyarə yuxarı millənib, deyəsən, gündoğana tərəf istiqamət götürdü və qəfildən araya zülmət qaranlıq çökdü, şəlalə içindən keçirmiş kimi qapqara buludların arasına, dəhşətli leysana düşdülər, yağmurdan çıxanda isə Komti başını geri çevirib gülümsədi, əlini qabağa uzatdı və orada, irəliddə Harri göz önünə pərdə çəkərək bütün dünyanı görünməz edən, günəşin şəfəqləri altında bəyazlığı göz dəşən ağlasığmaz dərəcədə parlaq, başı göylərə dirənmiş kvadratşəkilli nəhəng Kilimancaro zirvəsini gördü. Onda başa düşdü ki, bu yer onun üz tutub getdiyi həmin yerdir”.

Məhz həmin anda goreşən qaranlıqda ulamağını kəsib adam səsinə, hönkürtüyə bənzər qərribə səslər çıxarır. Qadın kaftarın vahiməli səsinə ayılıb Harrinin ruhsuz bədənini haraylayır...

Əsəri dilimizə çevirmiş yazıçı-tərcüməçi Mahir N. Qarayev Heminqueyin yaradıcılığından danışanda “Kilimancaronun qarı” hekayəsi haqqında belə yazır:

“Bu əsər yaradıcı insan ömrünün yaşanmamış anları, günləri haqqında elegiya, reallaşdırılmamış istedadın faciəsindən doğan həzin, kədərli bir hekayətdir. Əsərin baş qəhrəmanı - bütün həyatı boyu istedadını zərrə-zərrə, hissə-hissə doğrayıb maddiyyata satan Harri ömrünün son saatını öz mənəvi dünyasının sərt həqiqətlər, kəskin ittihamlar girdabında keçirməyə məruz qalır; özündən iyirənə-iyirənə yaşadığı ona yad bir cəmiyyətdə bütün vaxtını müşahidə və əyləncələrə xərcləyən, özünün başlıca missiyasını yerinə yetirməyi isə günü günə sata-sata həmişə sonraya, hansısa müəmmalı gələcəyə saxlayan və bütün həyatı ərzində topladığı zəngin materialı hamıdan daha yaxşı yazacağı ümidiylə əslində özünü aldadan Böyük Yazıçı axırda yazmağın daşını biryolluq atır. Həqiqətin yalanla, yalanın həqiqətlə çulğışdığı bütöv bir ömrə onun son saatının səmimiyyət

zirvəsindən baxan Harri əldən çıxmış, itirilmiş, unudulmuş, bir kənarda yaşamamış qalan tam başqa bir həyatın varlığını aşkar etsə də, artıq gecdir...

Məhv olmuş daxili aləmin, iflasa uğramış düşüncələrin xarabalığında gecələr kaftar zingiltisi, goreşən ular-tısı ilə baş-başa qalıb iztirab çəkmək və özündən sonra heç nə qoymadan dünyanı bu iztirabın ümitsizliyi içində tərk etmək Harrinin labüd sonluğu, qaçılmaz aqibətidir.

Ömrün son saatında Harri təskinliyi illüziyada tapır. Lakin onun bütöv bir ömür silsiləsini bir abzasla sığışdırmaq ehtirası, əslində, elə həmin Heminqueyin öz yaradıcılıq metodunun ağlasığmaz görünən cəhdlərindən biridir.

Harriddə Heminqueyə xas bir çox cəhəti aşkar etmək mümkündür; böyük ustalqla yaradılmasına və ümumiləşdirilməsinə baxmayaraq bu obraz hər halda (və başqalarından daha çox) məhz Heminqueyin özünü xatırladır.

Başqaları sırasında, heç şübhəsiz, ilk növbədə Heminqueyin dostu, Amerikanın digər böyük yazıçısı Skot Fiscerald və onun kədərli taleyi göz önünə gəlir. Əyalətdən çıxmış Fiscerald öz parlaq istedadını kommersiya dərgilərinə satmaqla qısa müddətə varlanıb kübar cəmiyyətə ayaq açmış, hətta öz zümərəsindən yox, varlı təbəqədən olan qadınla evlənmişdi və bu izdivacın yaxşı qurtarmayacağını hiss etsə də, yenə könüllü əsarətə boyun əymişdi. Əsərdə Fisceraldın bilavasitə adı çəkilən abzas var; həmin abzasda Heminquey dostunu zənginlərin pərəstişkarı kimi təqdim edərək Harrinin vasitəsilə onu ələ salır, həyatın zərbələrinə duruş gətirə bilməyən belə adamlardan zəhləsi getdiyini bildirir. Bu isə hekayənin yazıldığı ildə ağır mənəvi iztirablara keçirən, bədbinliyə qapılmış Fisceraldı ağır zərbə olmuşdu.

davamı növbəti sayımızda

F. Uğurlu